

Roel van Dijk

Radioloog en Klacht

Artsen die moeten verschijnen voor een medisch tuchtcollege weten vaak niet goed wat hen overkomt. In het curriculum wordt weinig of geen voorlichting gegeven over de mogelijke gevolgen van eventuele klachten, en begeleiding ontbreekt veelal. MemoRad besteedt in een korte serie aandacht aan het medisch tuchtrecht. Deel 4: in gesprek met de voorzitter van een regionaal tuchtcollege voor de gezondheidszorg.

‘Minder medici in college is verarming van het tuchtrecht’

Mr. J.J. van Uchelen is voorzitter van het regionaal tuchtcollege voor de gezondheidszorg in Zwolle. Volgens hem hebben de tuchtcolleges een goede naam, zeker ook onder juristen. ‘Juristen willen graag deelnemen aan de tuchtrechtspraak, juist vanwege de professionele inbreng van beroepsgenoten van de aangeklaagde. Medici kunnen heel goed tot een oordeel komen. Hun oordeel is zeker niet milder dan van de juristen.’

Het regionaal tuchtcollege in Zwolle is een van de vijf regionale tuchtcolleges die in Nederland bestaan. Het college is gevestigd in het gerechtshuis en houdt zittingen op zaterdag. In 2001 gebeurde dat 38 keer. ‘Zittingen van tuchtcolleges vinden altijd plaats in een gerechtshuis’, legt Van Uchelen uit. ‘In Zwolle is het secretariaat van het tuchtcollege ook in dat gebouw gevestigd, evenals het archief. Conform de Archiefwet moeten de stukken van de tuchtcolleges tien jaar worden bewaard. Onze bibliotheek is geïntegreerd in die van het gerechtshuis, maar we hebben wel ons eigen budget.’

De organisatie

Een tuchtcollege is een kleine organisatie. In Zwolle delen twee administratief medewerkers anderhalve formatieplaats, en heeft de secretaris, een jurist, een volledige baan. Zij is zelf geen lid van het tuchtcollege, maar heeft daarin wel een adviserende stem. Eigenlijk is de secretaris te vergelijken met de griffier bij een rechtbank. Hij moet namelijk een verslag van de zitting maken dat proces-verbaal heet. Hierin komt te staan wat zakelijk van belang is. Het proces-verbaal heeft de status van een authentieke akte en is dus vergelijkbaar met een notariële akte. De secretaris en de voorzitter van het tuchtcollege moeten het proces-verbaal altijd ondertekenen.

Het tuchtcollege zelf bestaat uit twee juristen en drie beroepsgenoten van de aangeklaagde. De namen van de leden en van de secretaris worden bekendgemaakt op het moment dat de partijen worden opgeroepen. In die oproep staat ook of eventueel een externe deskundige zal worden geraadpleegd. Dat is het geval als binnen het tuchtcollege zelf onvoldoende expertise aanwezig is, of als het juiste gespecialiseerde lid van het college niet volledig vrij staat ten opzichte van de aangeklaagde, bijvoorbeeld omdat zij elkaar kennen.

De voorzitter van het college is altijd een jurist. Hij en het andere rechtsgeleerde lid van het college zijn beiden rechters, omdat alleen rechters van de ‘gewone’ rechterlijke macht voor deze functies in aanmerking komen. Zij zijn voor het leven benoemd, en dat geldt ook voor de functie bij het tuchtcollege. De medici die lid zijn van een tuchtcollege hebben wel een rechterlijke status, maar zij worden benoemd voor zes jaar.

Van Uchelen legt uit dat met de invoering van de Wet BIG één medicus uit het tuchtcollege is vervangen door een jurist. De wetgever vond het niet langer zuiver om een aangeklaagde te laten beoordelen door een college dat grotendeels uit medici bestond. Het risico dat ‘collegae’ elkaar de hand boven het hoofd zouden houden was te groot, oordeelde men. Van Uchelen noemt de veranderde samenstelling ‘een verarming van het medisch tuchtrecht’. ‘Bij de evaluatie van de Wet BIG is ervoor gepleit de nieuwe samenstelling terug te

draaien. Medici kunnen juist heel goed tot een oordeel komen. Hun oordeel is zeker niet milder dan van de juristen. De tuchtcolleges hebben een goede naam opgebouwd, zeker ook onder juristen. Zij willen graag deelnemen aan de tuchtrechtspraak, juist vanwege de professionele inbreng van beroepsgeenoten van de aangeklaagde. Ik vind dat terecht. De uitgekozen medici doen het uitstekend.'

De leden-beroepsgeenoten die deel uitmaken van de tuchtcolleges krijgen geen speciale juridische opleiding. Wel worden tegenwoordig bijeenkomsten georganiseerd ter voorbereiding, waarbij het vooral gaat om de noodzakelijke attitude: hoe vergaar je informatie, hoe stel je je zo objectief mogelijk op en op welke manier vermijd je de schijn van een vooroordeel.

Openbaar

De zittingen van het tuchtcollege zijn – net als de meeste reguliere rechtszittingen – openbaar. Aanvankelijk vreesde men dat die openbaarheid ten koste zou gaan van het medisch beroepsgeheim van de aangeklaagde, maar dat blijkt in de praktijk niet zo te zijn. Het komt volgens Van Uchelen maar weinig voor dat de aangeklaagde verzoekt om behandeling achter gesloten deuren, en in het merendeel van de gevallen wordt dit verzoek afgewezen. 'Het gebeurt hoogst zelden, en vaak alleen als beide partijen het ermee eens zijn.'

De voorzitter hecht veel waarde aan de openbaarheid van de zittingen en de uitspraken van het medisch tuchtcollege. 'Openbaarheid garandeert de mogelijkheid om de onafhankelijkheid van de rechtspraak te controleren. Dat is belangrijk, omdat er – behoudens hoger beroep bij het centraal tuchtcollege – weinig toetsingsmogelijkheden bestaan. Het publiek heeft hier, vaak via de pers, een controlerende taak. Bovendien is dankzij de openbaarheid het vooroordeel van vriendjespolitiek geheel verdwenen.'

De relatie met de pers is over het algemeen goed, meent Van Uchelen. 'De schrijvende pers is altijd aanwezig bij zittingen van ons tuchtcollege in Zwolle, en doorgaans is de verslaglegging in de krant van goede kwaliteit, vind ik. De informatie die journalisten vooraf krijgen, is overigens beperkt. We willen zoveel mogelijk rekening houden met de privacy van de aangeklaagde. Op de rollijst, zeg maar de zittingsagenda, die ter inzage ligt bij het tuchtcollege, staan alleen de namen van de aangeklaagden vermeld en zeer summier de aard van de zaak.' De pers heeft haar eigen verantwoordelijkheid om de privacy van de aangeklaagde te respecteren. Dat is echter wel eens moeilijk als het bijvoorbeeld gaat om een huisarts uit een klein dorp of een specialist uit een klein ziekenhuis. Mede om deze redenen organiseert het medisch tuchtcollege in Zwolle jaarlijks een ontmoeting met de pers waar dit soort zaken wordt besproken. Dat werkt heel goed, vindt Van Uchelen. 'Er bestaat over en weer waardering voor elkaar.'

De procedure

Medische tuchtzaken verlopen op vergelijkbare wijze als civiele rechtszaken bij een kantongerecht of een rechtbank. De procedure begint met een schriftelijke klacht waarop de aangeklaagde schriftelijk reageert. Het is, zeker voor de aangeklaagde, van belang om zich vanaf het begin van de procedure door een advocaat te laten bijstaan. Niet alleen verzamelt een advocaat alle informatie die betrekking heeft op de zaak, ook staat hij – letterlijk en figuurlijk – naast zijn cliënt gedurende het hele proces. 'Bij complexe zaken kan het nog een hele klus zijn om de juiste informatie bij elkaar te schrapen', weet Van Uchelen. Wetenschappelijke informatie over de handelwijze van de betrokken arts mag natuurlijk niet ontbreken. Pas als alle relevante stukken boven tafel zijn, kan de advocaat zijn verweerschrift schrijven. Dit proces duurt al snel drie maanden. In de tweede schriftelijke ronde kan de klager reageren op het verweerschrift van de aangeklaagde (repliek) en kan de aangeklaagde op zijn beurt ook weer reageren (dupliek). Elke stap kost minimaal vier tot vijf weken. De schriftelijke procedure voorafgaand aan de zitting neemt dus al snel zes maanden in beslag.

Na de schriftelijke rondes is het tuchtcollege verplicht de partijen de gelegenheid te geven in een mondeling vooronderzoek te worden gehoord. Klager en aangeklaagde zijn niet verplicht om hieraan deel te nemen, maar het wordt wel sterk aanbevolen. Zo'n vooronderzoek is een gesprek tussen beide partijen in een informele sfeer. Herstel van de communicatie staat hierbij centraal, en om die reden vindt het gesprek niet plaats in een zaal, maar in een kamer. Meestal leidt de secretaris of de tweede jurist uit het college deze bijeenkomst. De leider van het vooronderzoek mag namelijk niet dezelfde persoon zijn als de voorzitter van de officiële zitting van het tuchtcollege in dezelfde zaak.

Het vooronderzoek heeft een bemiddelend karakter. Met het oog daarop heeft de secretaris van het tuchtcollege ook een cursus *mediation* gevolgd. Een lid-medicus van het tuchtcollege kan aan het vooronderzoek deelnemen, bijvoorbeeld als het om een technische zaak gaat waarbij de inbreng van een deskundige is gewenst. Van het vooronderzoek wordt een proces-verbaal gemaakt dat bij de stukken van de procedure wordt gevoegd. In ongeveer tien procent van de gevallen kan tijdens dit vooronderzoek een klacht worden geschikt.

De raadkamer als zeef

Als alle bovengenoemde gegevens zijn verzameld, kan het voltallige tuchtcollege de zaak bespreken in de zogenoemde raadkamer. De raadkamer heeft in dit stadium de functie van zeef: als uit de schriftelijke rondes en uit het vooronderzoek blijkt dat de klacht niet reëel is, wordt de zaak afgedaan en wordt de klacht ongegrond

verklaard. Tegen deze beslissing kan de klager nog in beroep gaan bij het centraal tuchtcollege. In alle andere gevallen komt het tot een zitting.

‘De zeeffunctie van de raadkamer – het voortzetten van de procedure bij reële klachten en het afwijzen van de andere zaken – werkt niet altijd bevredigend’, vindt Van Uchelen. Volgens hem komt het nogal eens voor dat een tuchtcollege een klacht in een eerder stadium als ongegrond zou willen afwijzen. Maar als een irreële klacht voldoet aan de eisen, is hij ontvankelijk en wordt hij dus in behandeling genomen. Ook een onzinnige klacht heeft met andere woorden altijd twee schriftelijke rondes tot gevolg, en een eventueel vooronderzoek. Pas daarna kan het college in raadkamer zo’n klacht ongegrond verklaren. Van Uchelen vindt het jammer dat het tuchtrecht geen mogelijkheden kent om in een vroeger stadium de klachtprocedure af te breken. ‘Kennelijk ongegronde klachten veroorzaken veel onrust en emoties bij de aangeklaagde. Hij moet toch een degelijke verdediging voorbereiden en rechtshulp inschakelen. En vooral in de hoek van de psychiatrie zitten enkele habituele klagers. Ik had daarom graag gezien dat de Inspectie voor de Gezondheidszorg in een eerder stadium als zeef zou werken, zoals ook is voorgesteld bij het ontwerp van de Wet BIG. Maar helaas.’

De zitting

Het belangrijkste doel van de zitting is het verkrijgen van informatie om te kunnen oordelen of de klacht tegen een medisch beroepsbeoefenaar gegrond is of niet. Een zitting heeft dan ook meer het karakter van een gesprek dan van een verhoor. Van Uchelen: ‘Het is van groot belang om aan het begin van een zitting de partijen op hun gemak te stellen’. Tijdens een zitting kunnen beide partijen in hun eigen bewoordingen hun visie op de zaak geven. De leden van het tuchtcollege kunnen vragen stellen. De medici uit het college, zo leert de ervaring, stellen het meest vragen.

De rechter – in casu het tuchtcollege – is een lijdelijke figuur, wat wil zeggen dat hij afgaat op de gegevens en de argumenten die de partijen presenteren. Hij kan onderzoek doen, maar niet zelf een (andere) arts in de procedure betrekken. Dit geldt voor rechters in civiele procedures en ook voor de rechters van het tuchtcollege. Als tijdens een zitting blijkt dat een klacht verkeerd is ingediend of verwoord – bijvoorbeeld omdat de verkeerde persoon is aangeklaagd of omdat een klacht ter zake van een ander feit beter op zijn plaats zou zijn – dan kan de ‘fout’ niet meer worden bijgesteld tijdens een zitting. Voorafgaand aan de zitting kan de klacht nog wel worden aangepast. Ook als tijdens de zitting blijkt dat er andere zaken zijn die klachtwaardig zijn, kan de oorspronkelijke klacht niet meer worden aangevuld met deze nieuwe feiten. Zij kunnen ook niet worden betrokken in de beoordeling of een klacht gegrond is of niet. Het tuchtcollege kan hierover hooguit een opmerking maken in de uitspraak. Het betreft hier een zogeheten beginsel van goed procesrecht. Van Uchelen: ‘De verdediging moet zich behoorlijk kunnen voorbereiden op eventuele nieuwe klachten. Daarom mogen zij niet *en passant* tijdens de zitting worden meegenomen.’

Het is voor zowel de klager als de aangeklaagde van groot belang een goede raadsman te hebben, vooral om de procedure zakelijk te houden, vindt Van Uchelen. ‘Een goede advocaat is een vakman en houdt de aangeklaagde uit de wind, weet de juiste toets te raken en kanaliseert zodoende de emoties.’ Communicatie is cruciaal. Het komt voor dat het tuchtcollege de zitting schorst om de klager in de gelegenheid te stellen de klacht te heroverwegen. ‘Als partijen tijdens de zitting een brug weten te slaan en de eer aan zichzelf houden, vind ik dat zeer bevredigend’, zegt de jurist. ‘De knapst gecomponeerde uitspraak weegt niet op tegen een klacht die tijdens de zitting wordt ingetrokken. Het is jammer dat dit nog te weinig gebeurt. Misschien is hier een taak weggelegd voor de raadslieden.’ Als klachten echter betrekking hebben op ernstige fouten, moet het tuchtcollege wel tot een uitspraak komen, ook al weten de partijen hun relatie te herstellen. ‘Het doel van de tuchtrechtspraak is immers om door de rechtspraak de beroepsstandaard hoog te houden.’

Dat relaties tussen arts en patiënt gemakkelijk verstoord raken, komt volgens Van Uchelen mede door de toenemende juridisering van onze samenleving. ‘Mensen zijn tegenwoordig wel erg snel verongelikt en eisen hun recht, bij voorkeur in kort geding. Bij zittingen van rechtbanken komt men steeds vaker met opgeheven zeilen binnen: ‘Barbertje moet hangen’. Verruwing en agressie zijn problemen waarmee ook de gewone rechterlijke macht kampt.’

De uitspraak

Direct na de zitting komt het tuchtcollege opnieuw bijeen in raadkamer. Net als bij gewone zittingen geldt hier het zogenaamde ‘geheim van de raadkamer’. Dat betekent dat alle beraadslagingen en persoonlijke meningen van de leden van het tuchtcollege strikt geheim blijven. Deze geheimhouding is wettelijk geregeld. Het tuchtcollege komt na discussie tot een conclusie en treedt naar buiten met één stem.

Uitgangspunt bij de beraadslagingen is de klacht. De manier waarop de discussie verloopt, kan echter van tuchtcollege tot tuchtcollege verschillen. Bij sommige colleges is het de gewoonte om het jongste lid als eerste het woord te geven. Van Uchelen: ‘Op deze manier krijgen ook jongere leden ruimte om hun mening te geven en komen zij minder in de verleiding om een oudere collega te volgen in zijn oordeel’. Bij gewone zittingen is deze volgorde overigens gebruikelijk, maar tuchtcolleges mogen zelf bepalen wie als eerste wat zegt. In Zwolle krijgt het lid dat qua specialisme het meest verwant is aan de aangeklaagde, als het eerste woord. Van

Uchelen: 'Wij willen de beroepsstandaard hooghouden, en dat kunnen volgens ons de beroepsgenoten het best zelf doen. Als voorzitter stel ik mij terughoudend op om ruimte te geven aan het medisch oordeel. Het is mijn taak om de klacht centraal in de discussie te houden en zo nodig jurisprudentie aan te dragen. Verder bewaak ik de procedure. Tussen medici en juristen bestaan culturele verschillen, maar in het college werken we goed en constructief samen. We hebben wederzijds veel waardering voor elkaar.'

Als het tuchtcollege tot een oordeel is gekomen, schrijft de voorzitter of de secretaris een conceptuitspraak die gemiddeld zes tot tien pagina's beslaat. Alle leden van het college ontvangen dit concept binnen enkele werkdagen. De discussie zit op dat moment nog vers in het geheugen, en bovendien krijgen de leden zo meer tijd om te reageren. Binnen twee maanden moet het college definitief met een uitspraak komen.

Sancties

Als een klacht gegrond is, moet het tuchtcollege komen tot een maatregel. Dat kan een waarschuwing zijn, een zakelijke terechtwijzing terzake van een klacht die ons allemaal zou kunnen overkomen. Bij ernstiger vormen van onzorgvuldig handelen of fouten, volgt een berisping. Het tuchtcollege legt maar zelden een geldboete op. Van Uchelen: 'De maximale boete bedraagt € 4.500,-. Dat is bepaald geen indrukwekkend bedrag.' Wel verstrekkend is de mogelijkheid een beroepsbeoefenaar tijdelijk te schorsen of zelfs definitief zijn inschrijving in het register door te halen. Van Uchelen: 'Deze maatregelen treffen wij maar zelden, maar ze helpen wel de echt rotte appels uit de mand te verwijderen. Niet zelden gaat het dan om artsen die al herhaalde malen voor een tuchtcollege zijn gedaagd, vaak voor vergelijkbare fouten of misdragingen'.

De buitenwereld neemt een waarschuwing als sanctie vaak niet serieus. De betreffende beroepsbeoefenaar echter ervaart ook een waarschuwing wel degelijk als straf. 'Om die reden zien wij als tuchtcollege met enige regelmaat toch af van deze sanctie, omdat we haar te zwaar vinden', zegt Van Uchelen. 'Bij een aangeklaagde die oprecht spijt heeft van wat is gebeurd, die lering heeft getrokken uit de ervaring en die zich coöperatief opstelt, zouden wij de zaak het liefst willen afdoen met de uitspraak dat de klacht is gegrond, zonder een maatregel op te leggen. Een dergelijke uitspraak is in het strafrecht wel mogelijk, maar in het tuchtrecht nog niet. Uit de evaluatie van de Wet BIG blijkt dat dit als een gemis wordt ervaren. Hopelijk zullen we in de toekomst wel op deze manier kunnen oordelen.'

Mr. J.J. van Uchelen is voorzitter van het regionaal tuchtcollege te Zwolle.

Tekstuele redactie: Miek Smilde, Amsterdam – tel. (020) 330 50 20

Naschrift op de interviews over tuchtcolleges*

Het is heel moeilijk zich een beeld te vormen van medisch tuchtcolleges als je er nooit mee te maken hebt gehad. Nederlandse artsen weten dat ze bestaan, maar doorgaans niet precies hoe ze zijn samengesteld en hoe ze te werk gaan. Onwillekeurig roept het bij menigeen emoties op van bedreiging. Hopelijk dragen de gepubliceerde interviews bij tot een positievere kijk op de tuchtcolleges.

Hoe vervelend het ook is om aangeklaagd te worden, een gevoel van bedreiging is niet terecht. Naar mijn stellige overtuiging werken de tuchtcolleges heel zorgvuldig, zowel naar de klager als de aangeklaagde arts. Het tuchtcollege zal de aangeklaagde beslist niet de hand boven het hoofd houden, maar zich ook niet laten meeslepen door de patiënt die klaagt.

De beroepsbeoefenaren hebben al veel gewonnen door te beseffen dat iedereen fouten maakt. Dat ook iedereen het risico loopt om voor een tuchtcollege gedaagd te worden. Dat is niet de grootste schande die u kan overkomen. Wees er open over naar uw omgeving, stel hen in de gelegenheid om u te steunen. En laat u in uw werkzaamheden niet in het defensief dringen: angst is een slechte raadgever, ook voor beroepsbeoefenaren. Blijf professional en sta open voor communicatie met de klager.

Blijkens een enquête in opdracht van het tijdschrift GezondheidsNieuws (gepubliceerd maart 2003) blijkt overigens dat 44% van de Nederlanders geen vertrouwen heeft in de medisch tuchtcolleges. Anderzijds, 50,2% meent dat de artsen in de tuchtcolleges deskundig en onafhankelijk zijn [1]. Opvallend is de rol van de media: in een regionaal dagblad werd mijn aandacht getrokken door een bericht waaruit bleek dat de bevolking weinig vertrouwen heeft in de tuchtcolleges. GezondheidsNieuws stelt zelf: 'Slechts vijftig procent onderschrijft de stelling dat het college, waarin artsen het doen en laten van de aangeklaagde arts beoordelen, deskundig en onafhankelijk is. Maar liefst 44 procent zegt ronduit geen vertrouwen te hebben in het medisch tuchtcollege.' Het schijnt mij toe dat er meer reden is om het positief te bezien: er zijn meer mensen die er vertrouwen in hebben dan mensen die er geen vertrouwen in hebben. En, de vraag is nogal suggestief gesteld. Ten slotte, waarop baseerden de respondenten hun mening?

Dr. R. van Dijk Azn

1. De vraag luidde:

In het medisch tuchtcollege wordt het doen en laten van een arts beoordeeld door andere artsen; heeft u vertrouwen in deze werkwijze?

Ja, de artsen zijn deskundig en onafhankelijk 50,2

Nee, ze houden elkaar de hand boven het hoofd 36,3

Nee, vanwege een andere reden dan hierboven 7,2

Geen mening 6,3

N=639

* Zie voor meer informatie over tuchtcolleges voor de gezondheidszorg: <http://www.tuchtcollege-gezondheidszorg.nl>

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.